

TEGA JE MAJOLKA KRIVA...

Narodni motiv. — Spisal I. M. Dovič.

Bukve so zelenele, črešnje cvetele...

Katrica je brala regrad...

Košarica je polna, Katrica sede na črešnjevar parobek in zamišljeno zre po dolini...

V tihem dolu je lepa hiša, pa prostorni hlevi in visok kozolec. Za Ambroževo hišo vsakdo ve. Katrica jo pozna še posebno dobro, saj ji je znana vsaka kokoška pri hiši in vsaka posoda v kuhinji. Koliko potov je bila že tam in sama je blizu tam doma.

»Saj ve, da ga čakam, pa ga ni.«

Brenkovčeva Katrica je bila res lepa deklica. Njen obrazek je bil, kakor bi se kopal v jutranji rosi, lasje črni, kodrasti, so se vili po belem čelu kakor črne niti na belem platnu. Izpod črnih obrvi pa sta žarela dva črna oglja in ta dva oglja sta se mudila vsak dan in vsako uro v srcu Ambroževega Jančeta.

»Da ga ni! Saj je rekel, da pride.«

Janče je sprejel gospodarstvo po očetu. Pa se je ženil. Izbral si je Katričine črne oči. Modri možje so dejali, da Brenkovčeva ne bo za Ambroževo hišo. Mati vse naredi namesto nje, vse podela za svojim »srčkom«. Katrica je prerahla za Ambroževo gospodinjstvo.

Pa črno oglje zapusti za sabo globoke in široke lise. Jančeta so se Katričine oči docela polastile. On ni videl mehkih ročic, ne bele kože na licih, ni vedel za nastavljene kozarce po omarah in za pristavljene piskrce po peči in za pečjo... On ni čutil trme Katričine, ni izvedel za njeno izcerkljanost, in če je slišal za njeno potuhnjenost, ni mogel verjeti. — Oči, čarajoče oči Katričine so izbrisale sproti vsak neljub spomin v Jančetovem srcu...

Katrica je potrgala s prsti črne lase na čelu, potegnila malo zrkalce iz žepa in se zaljubljeno pogledavala... Tu se nasmehne in nevoljno spet zakliče:

»To ga bom oštela, kadar pride!«

»Pa me daj, Katrica! Bom saj videl, kakšna boš, kadar boš huda name,« se oglasi za Katričinim hrbtom moška postava.

Črešnjevi parobek je bil dovolj širok za dva človeka...

Bukve so zelenele, črešnje cvetele...

Bukve so zelenele, črešnje odcvele...

Katrica je bila mlada gospodinja.

Miza je bila obložena z jedili. Posli so se najedli in odhajali na delo.

»Poglej, Katrica, koliko je ostalo v skledah? Pa meso kuhaš vsak dan. Saj sem ti povedal, da varčuj z mesom, ker košnja in žetev se še ni pričela,« kara gospodar gospodinjo.

»Zdaj je treba posle obdržati pri dobri volji, ker se bliža veliko delo,« ugovarja Katrica.

Za hišo je bil lepo ograjen vrtiček. Ali za čedno ograjo so bile zanemarjene gredice.

»Solato kupuješ, Katrica! Pa v tem času, ko jo ima vsaka gospodinja že doma dovolj.«

»Ne utegnem, Janče!«

»Zakaj pa imaš deklet?«

»Eh, na deklet naj se človek kaj zanese. Sicer pa pusti ti gospodinjstvo na miru in se brigaj za polje,« odvrne jezno Katrica.

Gospodar maje z glavo in žalosten odhaja.

Ključ od kleti je zarožljaj, Katrica toči poslom pijačo.

Jabolčnik nataka, pred in potlej pa sebi čašo rujnega vinca.

»Kaj bi si ga ne privoščila, saj ga zaslužim in k hiši tudi nisem prazna prišla. Sicer pa, ko bi bila prej vedela, da je Janče tako skop, pa bi ga ne bila vzela. Še sam sebi ne privoščim. Naj le, če je tako nespameten, jaz pa ne bom.«

Gospodar je čul rožljanje ključa v veži in stopil v klet.

»Deklam ni treba dajati toliko pijače, kolikor hlapcem.«

»Če je ne dam, pa godrnjajo in me po njihvah obirajo.«

Gospodar vzame dolgo šibo in jo porine v vinski sod. Ali ko jo potegne vunkaj in pogleda višino mokre šibe, se začudi.

»Katrica, ti točiš vino drugim.«

»Kdo je to rekel? Ali že deklet bolj poslušaj kakor mene? Le poslušaj druge, potlej boš imel seveda mir v hiši.«

Ali gospodar ne reče nič, ključ od kleti pa zaobrne in spravi sam.

Na dvorišče so prihajale sosedove kokoši.

»Poglej, Katrica, koliko ima sosedu že piščancev, koliko si jih pa ti nasadila?«

»Pa hodi sosedo gledat, mene pa ne zbadaj.«

»Katrice, Katrice!«

»Kaj Katrice? Marijanca, Marijanca, kličirajši.«

»Kaj to govoriš?« hitro reče gospodar, ustnice stisne, obrvi se mu naježijo in ostro pogleda v oči svoje žene. In zdaj so bile te oči Ambroževe kos črnima ogljema njegove žene.

»Kaj misliš, da nimam oči in da že sosedje govore: Ambrož deklo —.«

Gospodinja ni izgovorila celega stavka. Mož jo udari s pestjo po ustih...

Katrice beži, z robcem čez usta, čez dvorišča v domačo hišo.

»Mati, Janče me hoče ubiti!«

Ali mati privede Katrico nazaj k Ambrožu.

Trmasta je bila Katrice, kljubovala je možu, jeza ji je trgala rože z lic, gospodinja ni imela nobene veljave, deklet so se ji posmehovale natihem, pomežikavale in si pripovedovale, kako Katrice pije...

Odtrgala je ključavnico pri kletnih vratih. Pila je vino, ki pa ni bilo dovolj močno zanjo. Izposlovala si je ženske, ki so ji nosile žganje. Utopiti je hotela v pijači svojo trmo, svoje življenje.

Gospodinjstvo je šlo rakovo pot...

Bukve so zelenele, črešnje odcvele...

* * *

Bukve so zelenele, črešnje pa zrele...

Janče si je vse prizadjal, da bi ženico ozdravil. Nič ni izdalo. Katrice je postala strastna pijanka.

Leto osorej je povila dete. Janče se je sina razveselil. Pa kaj? Njegova mati je morala imeti vso skrb zanj.

Katricini ni bilo več prestajati. Nekoč pospravi svojo obleko in hajdi domov!

Mati je imela še zanjo slepo oko. Milo jo je svarila, pa slepo spregledovala. Naročene ženske so ji donašale pijačo. Žganje ni več zadoščalo, le rum ji je še potolažil srčne žilice...

Janče se je raztogotil, pa je dal zemljišče v najem. Edino veselje njegovo je bil sinček.

Katrice pa je popivala po gostilnah... Zgodnja starost je legla na njen obraz, gube so se delale na licih, tiste žive oči so postajale motne, razkuštrani lasje so ji frfoleli izpod rute in zamazano krilo se je opletalo okrog njenih peta... Sramež ji je pobegnil v gozd, besede so ji bile zmedene, grde, tiste črne oči, tista dva črna oglja nista več žarela — tlela sta in se iskrila pohotno kakor oči mačke ponoči... Ko je bila glava polna alkoholnih duhov, srce zaježeno od trpkih spominov, tedaj se je Brenkovčeva Katra zamajala, njene oči so se zasukale in izza nalih ustnic se je usula vrsta narodne kitice:

Tega je majolka kriva...

Majolika je bila kriva tudi njene smrti.

Do doma je bilo še daleč, noge pa so postajale težke. Splezala je na sosedov kozolec in zaspa...

Pa sanje so bile nemirne, Katra pa je čepela v mrvici čisto pri kraju podnic.

Sanje so bile hude, alkohol jim je podžigal pogum. Katra širi roke, mahne, omahne — pade na tla in si zlomi tilnik...

Bukve so zelenele, črešnje pa zrele...

ZADNJE SANJE RANJENCA.

Zložil Domen Otilijev.

Gorko me odeni
z odejo volneno in s cvetjem posuto,
primakni stol in tvojo roko in židano ruto
na glavo mi deni!

Zapoj melodije
o solncu, ki sneg stopi in srce ozdravi:
življenje, o mati, ni biser rosní v pokošeni travi,
ko žarek posije.

Glej, skozi zaveso
prozorno na naju se v barvah nešteti
izliva soj jutra, veselo igra se v vidnih trepetih
nad mojo konteso!

Je v zlato obšita
mantilja prozorna in roža v laseh od kostanja

se smeje nasmehu, v očeh ji ljubezni je sanja
še tebi prikrita.

Sem k meni zdaj plove
in prstan nje zlat se blišči mi... in že me objema...
»Jaz: da, in ti: da...« Še poljub daj, mati, obema
in daj blagoslove,

ker dan predporočni
se skriva že v mraku, pod oknom že vriskajo nama,
zvonijo zvonovi, bleščijo se ognji za dvema gorama
na strani vztočni

in strel in gromenje
pretrese nevesto in mene, in klic: Živela!...
... Ah, joj... Iz rane na prsih vojaku privrela
je kri na kamenje...

